

LGBT POPULACIJA

U TAMPANIM MEDIJIMA U SRBIJI, 2011.

Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava

Beograd, 2012.

SLIKA LGBT POPULACIJE

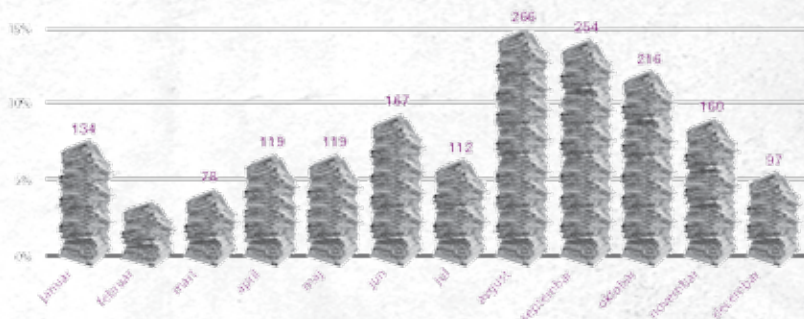
Dominantne predstave o LGBT populaciji direktno su povezane sa medijima zato što politika medijske reprezentacije rasvetljava paradigmatične predstave o njima u jednoj zajednici. "Mediji su instrument u senzibilizaciji šire javnosti, pri čemu je posebno značajna uloga elektronskih medija koji su poligon za proizvodnju nejednakosti i straha od drugosti koje se grade kroz medijske sadržaje, i u kojima se svakodnevno ponavljaju uvrežene stereotipne i negativne predstave o LGBT populaciji. Na taj način mediji formiraju ograničavajuće i krute definicije, koje ne mogu pokriti egzistencijalnu raznolikost i razliku, i iscrtavaju granice prihvatljivog i legitimnog ponašanja, jasno definišući pozicije margine i centra" (Višnjić, Lončarević 2010: 19).

LGBT populacija je dugi niz godina kontinuirano brisana iz teksta mejnstrim medijskih programa. Iako danas savremeni mediji imaju složeniji i višeznačni pogled na rod i seksualnost više nego ikada ranije, medijske slike LGBT populacije pokazuju da je to grupacija koja i dalje ne dobija dovoljno prostora u štampanim i elektronskim medijima, a pojavljivanja i tematizacije su periodični. Iako je lezbejska i gej tematika dugo dominirala u okviru zabavnog programa, tekstovi

o LGBT populaciji poslednjih godina su najzastupljeniji u rubrikama društvo i politika. Najveći procenat tekstova u rubrici zabava 2011. godine zauzelo je snimanje i premijera filma Srđana Dragojevića Parada. Tokom 30.10., 31.10. i 01.11. (dani oko premijere filma) ukupni pres kliping koji se referira na teme vezane za gay populaciju odnosio se upravo na ovaj film. Objavljeno je 17 tekstova i svi su bili vrednosno neutralni i pozitivni. U oblasti kulture ove godine desile su se dve važne izložbe koje se tiču LGBT istorije, Article One i Nacistički teror nad homoseksualcima od 1933. do 1945. U Beogradu je u februaru u organizaciji Kulturnog centra REX, Article One (iz Švedske) i feminističke grupe BeFem organizovana izložba Član 1, izložba o LGBT istoriji. Najavu izložbe prenela su samo dva pisana medija. Kao što su muzeji dugo ignorisali istoriju i specifična iskustva homoseksualnih, biseksualnih i transeksualnih osoba, tako i mediji selektovanim odabirom i reprezentacijom iskustva, LGBT zajednicu čine nevidljivom. Izveštaj o izložbi Nacistički teror nad homoseksualcima od 1933. do 1945., koju je organizovalo udruženje ARTEQ (Arte-kju) iz Beograda u partnerstvu s udruženjem Queer Zagreb (Kvir Zagreb), održanoj u Muzeju grada Beograda početkom decembra,

MONITORING TAMPANIH MEDIJA

Primećuje se učestalije izveštavanje o LGBT populaciji u mesecima koji su prethodili organizaciji Parade ponosa 2011, kao i u mesecima posle njene zabrane, što je i grafički predstavljeno.

LGBT POPULACIJA

U ŠTAMPANIM MEDIJIMA U SRBIJI, 2011.

LVBRIS
ORGANIZACIJA ZA LEZBEJSKA LJUDSKA PRAVA

Beograd, 2012.

Jelena Višnjić

LGBT POPULACIJA U ŠTAMPANIM MEDIJIMA U SRBIJI, 2011.

Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Beograd 2012

Izdavač:

Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava

11000 Beograd, Srbija

tel: +381 (0) 11 337 4018, +381 (0) 11 323 1547, +381 (0) 11 337 3048

tel/fax: +381 (0) 11 337 3011

e-mail: labris@labris.org.rs

web: www.labris.org.rs

Autorka: Jelena Višnjić

Statistička obrada podataka: Ivan Milovanović

Lektura i korektura: Hristina Piskulidis

Tehničko uređenje i prelom: Adorjan Kurucz

Štampa: Standard 2

Tiraž: 300

Štampanje ove publikacije omogućeno je zahvaljujući podršci organizacije

ILGA EUROPE

UVOD

Mediji održavaju vladajuću društvenu strukturu i zbog toga je nužno stalno ih i iznova pratiti, jer monitoring medijske stvarnosti treba da pokaže da li su na delu, i ako jesu, na koji način deluju strategije isključivanja LGBT populacije u medijskoj praksi kroz konstrukcije stvarnosti, getoizacije i njihove stereotipizacije u medijima. Politike predstavljanja rodni identiteta mogu se posmatrati kao izraz odnosa moći u određenom društvu i istorijskom razdoblju, i u tom smislu pozicija LGBT populacije u medijskom diskursu najčešće je konstruisana i označena kao figura "drugog", tj. kao figura u kojoj se ogledaju prevladajući društveni odnosi. LGBT u ovom čitanju je kategorija. Dakle, reč je o tome da je ono što se pripisuje ovoj kategoriji, principu drugo, drugorazredno, nepoželjno, manje vrednovano u vladajućim ideologijama i njima svojstvenim medijskim praksama.

Prevod domaćeg konteksta pokazuje da bez obzira na postojanje formalno proklamovanih univerzalnih prava u vidu Ustava i pojedinih zakona, homoseksualci, lezbejke, biseksualci i transseksualci i dalje su žrtve diskriminacije

i nemaju jednak tretman u društvu. Država je dužna da sve svoje građane zaštititi od nasilja, ali taj zadatak nije ispunjen i predstavlja gorući problem koji zahteva efikasnije i koordinirano delovanje policije, sudstva i tužilaštva. Slabost i odsustvo političke volje u procesu unapređivanja i sprovođenja prava LGBT populacije u Srbiji najjasnije su se reflektovali kroz pokušaje organizovanja Parade ponosa kao političkog čina mirnog okupljanja, kojim se ukazuje na diskriminirani društveni položaj i koji predstavlja jedan od temelja funkcionalne demokratije. Brutalno nasilje koje se dogodilo na prvom javnom skupu LGBT osoba - gay paradi održanoj u Beogradu juna 2001. godine, zabranjene Povorke ponosa u septembra 2009. i 2011. godine, kao i nasilje koje je pratilo Paradu ponosa održanu 2010. godine, događaji su koji su dali legitimitet diskriminaciji nad manjinskom grupom čija su prava garantovana Ustavom Republike Srbije.

Srbija je poslednja zemlja na Balkanu u kojoj je tek 2009. godine izglasan Zakon o zabrani diskriminacije kao prvi pravni akt koji nedvosmisleno afirmiše prava seksualnih manjina.

Srpsko lekarsko društvo je tek 14. maja 2008. godine konačno priznalo da homoseksualnost nije bolest, osamnaest godina nakon odluke Svetske zdravstvene organizacije o skidanju homoseksualnosti sa Međunarodne klasifikacije oboljenja (ICD-10).¹ U Srbiji postoji ukupno šest zakona u kojima se eksplicitno tvrdi pravo na seksualnu orijentaciju. To su Zakon o javnom informisanju, Zakon o radiodifuziji, Zakon o radu, Zakon o visokom obrazovanju, Zakon o zabrani diskriminacije i Zakon o mladima. Iako je zakonski okvir za poštovanje ljudskih prava obezbeđen, uloga države nije dovoljno učinkovita u procesu poboljšanja položaja LGBT osoba. Unapređenje prava LGBT populacije podrazumeva sveopštu društvenu, institucionalnu mobilizaciju i uključivanje medijske dimenzije kao jednog od značajnih elemenata u procesu formiranja javnog mišljenja.

Medijski sadržaj treba posmatrati kao tekst u čijoj analizi iščitavamo naslage društvenih značenja, a onda im dajemo društvenu dimenziju kroz učitavanje u spoljne, socijalne odnose u kojima su nastali.

Zato je i nužno stalno se kritički distancirati i decentrirati u odnosu na medijsku praksu, jer stvarnost po kojoj se krećemo, značenja koja stvaramo uvek su samo privremena zahvaljujući činjenici da u dominantnoj javnoj i medijskoj matrici Srbije otpori modernizaciji i homofobični diskurs opstaju i uvek iznova se regenerišu.

¹ Generalna skupština Svetske zdravstvene organizacije je zvanično 17. Maja 1990. godine uklonila homoseksualnost sa liste mentalnih poremećaja na koju je postavljena 1977.

SLIKA LGBT POPULACIJE U ŠTAMPANIM MEDIJIMA U SRBIJI 2011. GODINE

Dominantne predstave o LGBT populaciji direktno su povezane sa medijima zato što politika medijske reprezentacije rasvetljava paradigmatične predstave o njima u jednoj zajednici. "Mediji su instrument u senzibilizaciji šire javnosti, pri čemu je posebno značajna uloga elektronskih medija koji su poligon za proizvodnju nejednakosti i straha od *drugosti* koje se grade kroz medijske sadržaje, i u kojima se svakodnevno ponavljaju uvrežene stereotipne i negativne predstave o LGBT populaciji. Na taj način mediji formiraju ograničavajuće i krute definicije, koje ne mogu pokriti *egzistencijalnu raznolikost i razliku*, i is crtavaju granice prihvatljivog i legitimnog ponašanja, jasno definišući pozicije margine i centra" (Višnjić, Lončarević 2010: 19).

LGBT populacija je dugi niz godina kontinuirano *brisana iz teksta* mejnstrim medijskih programa. Iako danas savremeni mediji imaju složeniji i višeznačni pogled na rod i seksualnost više nego ikada ranije, medijske slike LGBT populacije pokazuju da je to grupacija koja i dalje ne dobija dovoljno prostora u štampanim i elektronskim medijima, a pojavljivanja i tematizacije

su periodični. Iako je lezbejska i gej tematika dugo dominirala u okviru zabavnog programa, tekstovi o LGBT populaciji poslednjih godina su najzastupljeniji u rubrikama društvo i politika. Najveći procenat tekstova u rubrici *zabava* 2011. godine zauzelo je snimanje i premijera filma Srđana Dragojevića *Parada*. Tokom 30.10., 31.10. i 01.11. (dani oko premijere filma) ukupni pres kliping koji se referira na teme vezane za gay populaciju odnosio se upravo na ovoj film. Objavljeno je 17 tekstova i svi su bili vrednosno neutralni i pozitivni. U oblasti kulture ove godine desile su se dve važne izložbe koje se tiču LGBT istorije, *Article One* i *Nacistički teror nad homoseksualcima od 1933. do 1945.* U Beogradu je u februaru u organizaciji Kulturnog centra REX, *Article One* (iz Švedske) i feminističke grupe BeFem organizovana izložba *Član 1, izložba o LGBT istoriji*.² Najavu izložbe prenela su samo dva pisana medija. Kao što

2 Ova izložba prikazuje delove kolekcija nekih od vodećih muzeja u Švedskoj o istorijatu homoseksualnosti, biseksualnosti i transseksualnosti i odnosu prema savremenoj stvarnosti (Muzej švedske policije, Muzej švedske armije, Nobelov muzej, Nacionalni muzej nauke i tehnologije, Nacionalni istorijski muzej Švedske). Različiti delovi izložbe pričaju različite priče, ali imaju zajedničku temu: LGBT istoriju.

su muzeji dugo ignorisali istoriju i specifična iskustva homoseksualnih, biseksualnih i transeksualnih osoba, tako i mediji selektovanim odabirom i reprezentacijom iskustva, LGBT zajednicu čine nevidljivom. Izveštaj o izložbi *Nacistički teror nad homoseksualcima od 1933. do 1945.*³, koju je organizovalo udruženje ARTEQ (Arte-kju) iz Beograda u partnerstvu s udruženjem Queer Zagreb (Kvir Zagreb), održanoj u Muzeju grada Beograda početkom decembra, po dostavljenom pres klipingu prenela su tri štampana medija.

Pitanje odnosa prema LGBT populaciji je političko pitanje, test za Srbiju u procesu tranzicije i demokratizacije društva. No, Srbija, bez obzira na formalni i dekorativni napor koji ulaže, je daleko od moderne zajednice koja je otvorila prostor za manjine, kao i za promociju politika razlike i poštovanja istih. Delovanjem "ljudsko pravaških" i LGBT grupa ovo pitanje je pozicionirano na političkoj agendi i u medijskom diskursu Srbije. Ključni događaji o kojima su mediji izveštavali su: Parada ponosa 2011, 17. maj - Međunarodni dan borbe protiv homofobije i transfobije, predstavljanje godišnjeg izveštaja Gej strejt alijanse (GSA) o stanju ljudskih prava LGBT osoba u Srbiji "Korak po korak" (prisustvo gradonačelnika Dragana Đilasa svakako je doprinelo povećanju broja članaka),

Međunarodni dan ponosa razvijanjem zastave duginih boja s balkona Ministarstva za ljudska i manjinska prava, skup DOSTA JE koji je organizovala Gej strejt alijansa ispred zgrade Vlade Srbije u znak protesta zbog napada na A.Ž. (24) koja je nosila majicu sa obeležjima LGBT. Većina dnevnih listova (Pravda, Dnevnik, Politika, Blic, Press, Kurir, Večernje novosti) je izveštavala o suđenju vođi Obraza Mladenu Obradoviću za diskriminaciju LGBT osoba, kao i Miši Vaciću lideru organizacije Naši 1389, zbog rasne i druge diskriminacije. Najveći broj tekstova je srednje veličine, ali ono što je važno je da su gotovo svi nepotpisani i da je u sadržaju odsutan kontekstualni i politički prevod nasilja. Osim toga, registrovano je i ponavljanje obrasca u slučaju medijskih članaka o presudi Višeg suda u Beogradu koji je osudio trojicu izgreznika zbog nereda tokom Parade ponosa u Beogradu 10. oktobra 2010. godine. U odnosu na lokaciono poreklo novinski članci su većinom iz domaćeg javnog i političkog života. Internacionalni i regionalni događaji o kojima se intenzivno izveštavalo tokom same realizacije su odobrenje sklapanja istopolnih brakova u saveznoj državi Njujork (jun 2011), otkazana Parada ponosa u Podgorici (maj 2011), nasilje na Paradi ponosa u Splitu (jun 2011).

Glasovi LGBT aktivistkinja/aktivista, organizacija i/ili pripadnica/ka LGBT populacije kao izvora informacija u medijima bilo je više nego ranijih godina. Najprisutniji su Predrag Azdejković (Gej lezbejski info centar), Boban Stojanović (Kvira centar), Lazar Pavlović (Gej strejt alijansa) i

3 Izložba se sastoji od 150 arhivskih fotografija, tekstova i dokumenata, koji prikazuju opštu i lične istorije oko 100.000 osoba uhapšenih zbog homoseksualne orijentacije pre i za vreme Drugog svetskog rata. Dokumentaristički je prikazan razvoj sistemske državne homofobije u nacističkoj Nemačkoj i mehanizama progona koji su, u određenoj meri, ostali na snazi do 70-ih godina 20. veka.

Goran Miletić iz Organizacionog odbora Parade ponosa 2011. Jovanka Todorović Savović iz Labrisa, organizacije za lezbejska ljudska prava, dala je najveći broj izjava u štampanim medijima pri obeležavanju Međunarodnog dana ponosa razvijanjem zastave duginih boja, simbola LGBT populacije sa zgrade Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Osim toga, gostovala je na Televiziji B92, Radio televiziji Srbije, Televiziji 5 iz Niša. Dominacija muških glasova potvrda je koncentracije moći u figurama muških lidera čak i u okviru LGBT pokreta.

Iako je neutralna kontekstualizacija LGBT tematike najprisutnija u medijskom diskursu, LGBT zajednica je i dalje izložena govoru mržnje.⁴ Terminologija koja se koristi često je uvredljiva i diskriminišuća, a televizije i štampani mediji, suprotno onome na šta ih obavezuje Zakon o radiodifuziji, emituju govor mržnje usmeren prema osobama koje su drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne. Nepostojanje sankcija i relativizacija govora mržnje i nasilja u javnom diskursu obezbeđuju materijalne uslove za širenje atmosfere netolerancije i linča prema pripadnicima gej populacije. Tako je Dragan Marković Palma nakon što je Prvi osnovni sud u Beogradu doneo prvostepenu presudu zbog teškog oblika diskriminacije

LGBT osoba i zabranio mu da ponavlja izvršenu diskriminaciju, svim medijima dao izjavu da je “ponosan na kaznu ako je on doprineo tome da se ne održi parada srama u Beogradu”. Pored toga, iako Mitropolit Srpske pravoslavne crkve Amfilohije Radović nije postupio po preporuci Poverenice za zaštitu ravnopravnosti Nevene Petrušić i izvinio se gej populaciji zbog “izjave o smradu sedomskom”, protiv njega nikad nije podignuta tužba zbog govora mržnje o učesnicima Parade ponosa 2010. Odsustvo reakcije institucionalne, društvene ili medijske kritike predstavlja ohrabrenje svim onima koji svakodnevno koriste govor mržnje i pravdaju nasilje protiv pripadnika različitih manjinskih grupa.

Korektna terminologija koja je korišćena u procesu imenovanja LGBT populacije/tema/odnosa je: homoseksualac, gej populacija, istopolna ljubav, parovi istog pola, lezbejka, seksualno opredeljenje, gej parada, transeksualac, homoseksualne žene, lezbejska ljubav, lezbejska porodica, transvestiti, biseksualno, homofobija, Parada ponosa. U ovom medijskom pregledu pronađen je na nekoliko mesta uvredljivi izraz *pederčina* koji su koristili nepotpisani autori. Diskriminišuća, vrednujuća terminologija poput izraza *homić*, *derpe*, *pederčina*, *matora pederčina* je prisutna u štampanim i elektronskim medijima, ali ne i učestala. Njeno prisustvo se intenzivira u toku perioda pipeme i najave Parade ponosa i obično se nalazi u kolumnama i komentarima čitaoca (tabloidi Kurir, Alo) koji se objavljuju kao autorski tekstovi. Zanimljivo je da

4 Nema precizne i opšteprihvaćene međunarodne definicije govora mržnje. Komitet ministara Saveta Evrope se u [Preporuci br. 20 o govoru mržnje](#) iz 1997. godine usaglasio je da se pod terminom “govor mržnje” podrazumevaju svi oblici izražavanja koji šire, podstiču, promovišu ili opravdavaju mržnju među rasama, ksenofobiju, anti-semitizam ili druge oblike mržnje zasnovane na netoleranciji uključujući: netoleranciju izraženu kroz agresivni nacionalizam, etnocentričnost, diskriminaciju ili neprijateljstvo prema manjinama, imigrantima i ljudima imigrantskog porekla.

su seksističku terminologiju, u najvećoj meri reč *peder*, koristile sledeće novinske kuće: *Kurir*, *Alo*, *Press*.

I ove godine registrovano je odsustvo članaka (kao i emisija) koje kao ključnu temu, objekat istraživanja imaju lezbejsku egzistenciju. Na samom početku 2011. godine povećano je prisustvo termina lezbejka zbog filma o lezbejskoj porodici "Deca su u redu" koji je osvojio nagradu za najbolje ostvarenje u kategoriji komedije ili mjuzikla na 68. dodeli nagrada Zlatni globus u Los Angelesu. Ovo je dobar primer prakse promocije *politika razlike* kroz problematizaciju položaja marginalizovanih grupa, ali kroz "neutrizaciju i normalizaciju razlike i različitog" (Blagojević, 2005: 26). No, optimističan početak ubrzo je savladao tradicionalan medijski tretman *lezbejskog bivanja*. U toku cele godine pojavila su se ukupno četiri teksta, prvi čija su tema bili seksualni apetiti švedskog kralja, koji uživa u prizorima lezbejskog seksa i potvrđuje univerzalni karakter jedne od najzastupljenijih muških fantazija. Druga dva se odnose na *estradizaciju lezbejskog pitanja* (08.06.2011. *Kurir*, *Lezbijka je spopada*, 06.08. 2011. *Kurir*, *Lezbo kume*). Njihovi sadržaji govore o lezbejki koja spopada pevačicu Anu Nikolić, a drugi je o poljupcu između dve pop i folk pevačice Kaye i Maje Marijane. Ovo je već viđeni model kako delovanja u zapadnoj pop kulturi, tako i medijskog senzacionalističkog izveštavanja koji u našem kontekstu ne predstavlja provokaciju u odnosu na konzervativnu i tradicionalnu sredinu, već uvezeni stilski transfer kao potvrdu

"globalnog koncepta imitacije" (Papić, 2001: 38). No, homofobija, mizoginija, nacionalizam i seksizam, česti atributi medijskog diskursa u Srbiji su u potpunoj sintezi u tekstu *Edita voli žene* (06.07.2011, *Alo!*), koji problematizuje seksualnost zamenice premijera Kosova i šefice kosovske delegacije u dijalogu Prištine i Beograda Edite Tahiri. U našoj (medijskoj) kulturi javna diskvalifikacija žena na pozicijama moćima upravo se sprovodi u *vaginalnoj zoni*, da li kroz seksualnu opredeljenost, izraz ili ne-realizovano majčinstvo, stalno joj osporavajući pravo na vlastito telo i izbor.

Uprkos Zakonu o javnom informisanju koji zabranjuje objavljivanje informacija koje podstiču nasilje, mržnju, diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije, jezik diskriminacije i govora mržnje još uvek je prisutan u našem javnom i medijskom prostoru. Medijski sadržaj je i ove godine pokazao praksu ponavljanja homofobičnih, patrijarhalnih, diskriminatornih obrazaca u novom/starom medijskom okruženju u društvenom kontekstu koji se iznova obnavlja u strahu od *drugosti* i različitosti. Važno je da oni koji medijski sadržaj proizvode budu svesni odgovornosti javne reči i uticaja, ali i da im je po svim etičkim novinarskim kodeksima obaveza ne samo da redovno izveštavaju i daju prostor manjinama već i da pažljivo pišu o temama koje se referiraju na LGBT populaciju imajući u vidu položaj tih grupa u našem društvu i sve negativne predrasude koje opstaju kao dominantna vrednosna matrica koja ih prati.

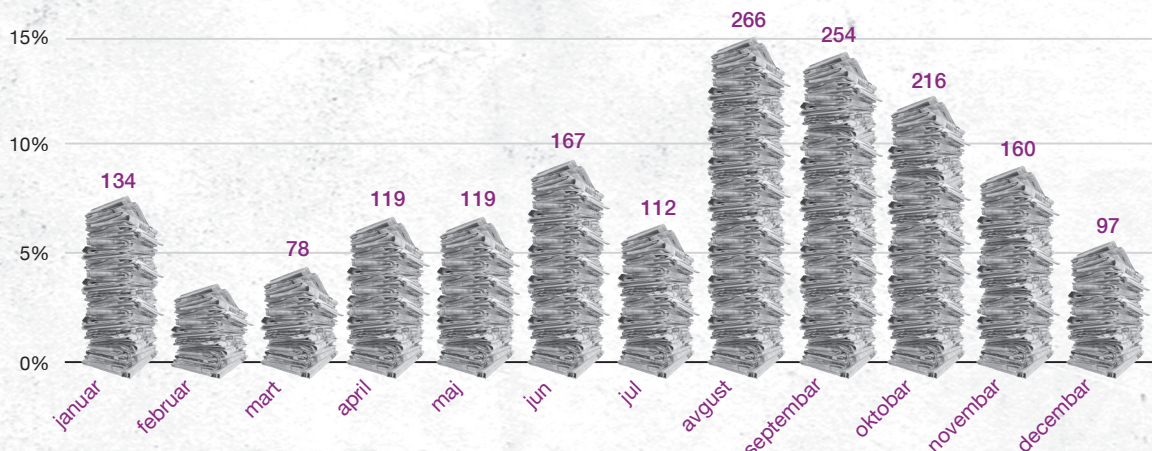
MONITORING ŠTAMPANIH MEDIJA 2011. GODINE

Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava, počela je 1. januara 2011. godine još jedan ciklus praćenja dnevnih štampanih medija u Srbiji, odnosno ponovo je krenula sa analizom medijskog diskursa kojim se referira na LGBT terminologiju i/ili teme. Pres kliping na dnevnom nivou obezbeđuje uvid u načine na koje se, koliko, kada, i zašto štampani mediji u Srbiji bave temom istopolno orijentisanih osoba, a Labris će i u toku ove godine nastaviti praksu izrade tromesečnih medijskih izveštaja, jer analitički, kritički i aktivistički pristup stvarnosti podrazumeva uključivanje medijske dimenzije kao jednog od ključnih elemenata u procesu formiranja mišljenja. Prema medijskom monitoringu Labrisa – organizacije za lezbejska ljudska prava, u toku 2011. godine u domaćim dnevnim štampanim medijima objavljeno je **1785 tekstova** u kojima se navodi LGBT terminologija. Monitoring se sprovodio tokom čitave godine i u sledećoj tabeli je dat prikaz učestalosti detekcije izveštavanja štampanih medija tokom 2011. godine.

OBJAVLJIVANJE ČLANAKA PO MESECIMA TOKOM 2011. GODINE

	Frekvencija	Procent
Januar	134	7,5
Februar	63	3,5
Mart	78	4,4
April	119	6,7
Maj	119	6,7
Jun	167	9,4
Jul	112	6,3
Avgust	266	14,9
Septembar	254	14,2
Oktobar	216	12,1
Novembar	160	9,0
Decembar	97	5,4
Ukupno	1785	100,0

Primećuje se učestalije izveštavanje o LGBT populaciji u mesecima koji su prethodili organizaciji Parade ponosa 2011, kao i u mesecima posle njene zabrane, što je i grafički predstavljeno.

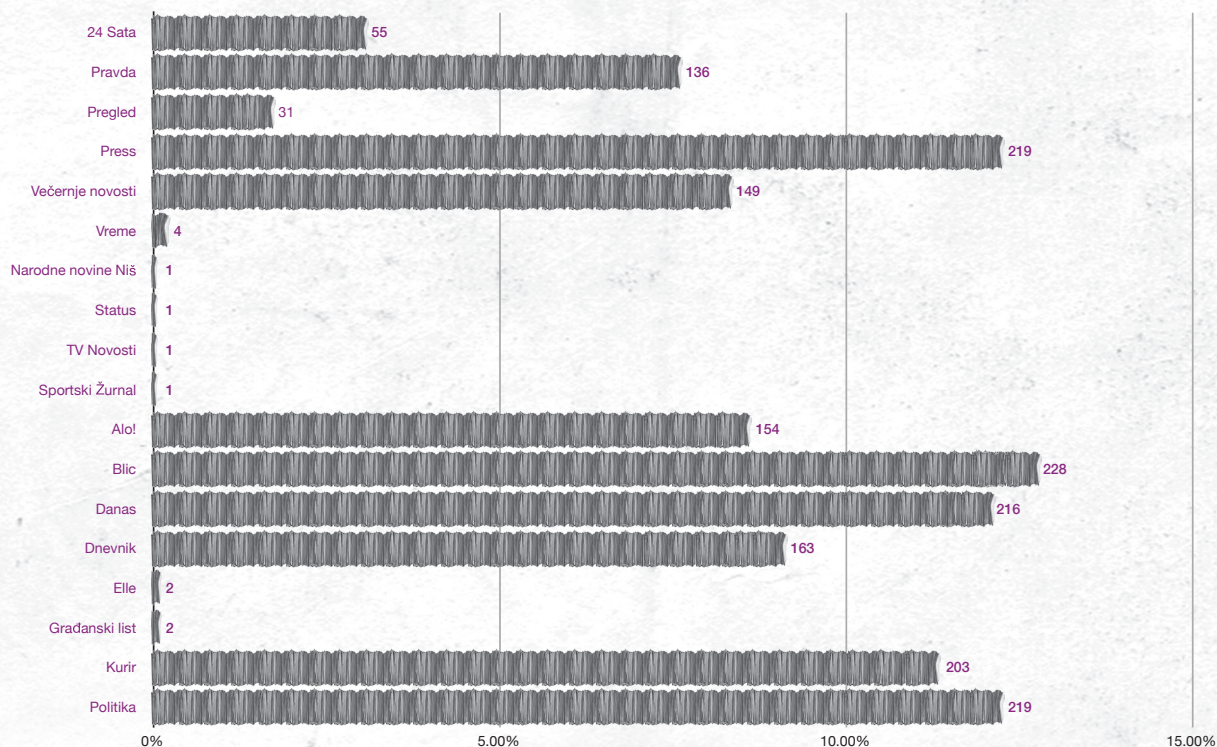

Pregled dnevnih listova koji su prošle godine izveštavali o LGBT temama i učestalost izveštavanja su sledeći:

NAZIVI ANALIZIRANIH NOVINA 2011. GODINE

	Frekvencija	Procenat
24 Sata	55	3,1
Pravda	136	7,6
Pregled	31	1,7
Press	219	12,3
Večernje novosti	149	8,3
Vreme	4	,2
Narodne novine Niš	1	,1
Status	1	,1
TV Novosti	1	,1
Sportski Žurnal	1	,1
Alo!	154	8,6
Blic	228	12,8
Danas	216	12,1
Dnevnik	163	9,1
Elle	2	,1
Građanski list	2	,1
Kurir	203	11,4
Politika	219	12,3
Ukupno	1785	100,0

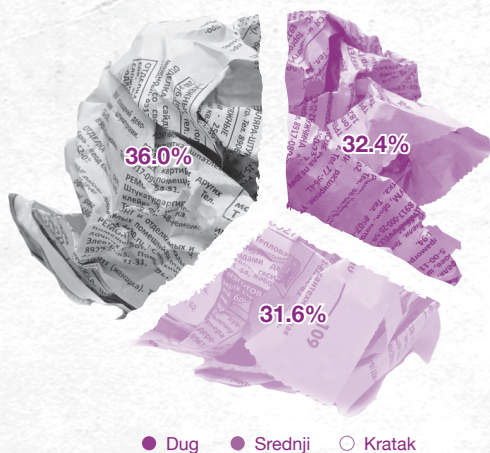
LGBT POPULACIJA U ŠTAMPANIM MEDIJIMA U SRBIJI

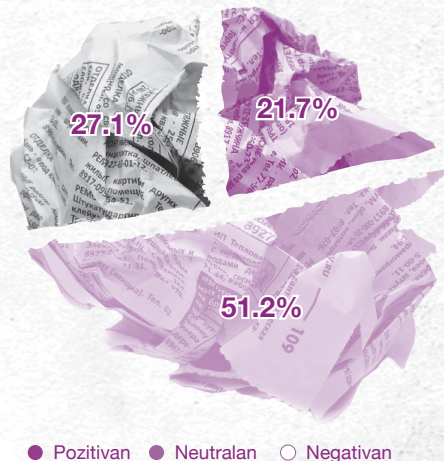
Od objavljenih tekstova posvećenih LGBT populaciji/temi tokom 2011. godine, u kategoriju kratkih spada 36,0 % (642), dok tekstove srednje veličine čini 31, 6% (564), a dugih je 32, 4% (579).

Neutralna kontekstualizacija LGBT tematike i dalje je dominantna u medijskom diskursu sa 914 tekstova (51, 2%). Negativni sadržaj je prisutan u 483 (27, 1%), dok samo 388 tekstova pokazuje pozitivan odnos prema temi.

DUŽINA TEKSTA

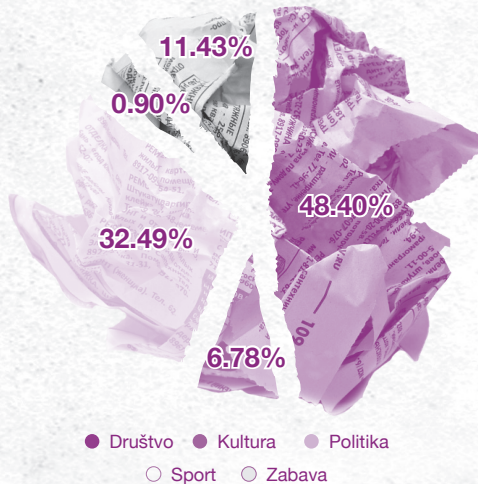

VREDNOSNI SUD TEKSTA

Pregled rubrika u kojima se tekst našao pokazuje da je u okviru rubrike *društvo* objavljeno 864 teksta, *kultura* 121, *politika* 580, *sport* 16, *zabava* 204.

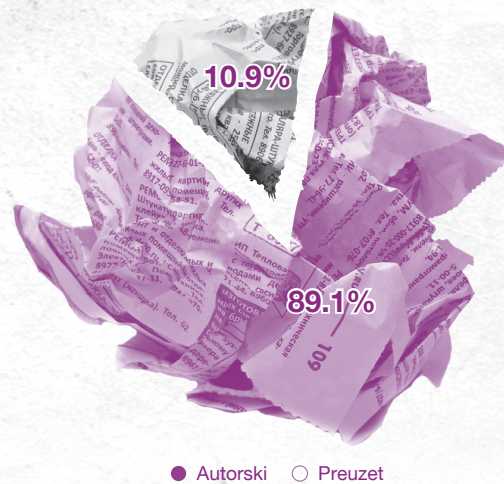
RUBRIKA U KOJOJ JE TEKST OBJAVLJEN

Ranija Labrisova istraživačka praksa je pokazivala da se najveći broj tekstova objavljuje u okviru rubrike *Zabava*. No, tokom zadnje tri godine, raste broj tekstova posvećenih aktivnostima domaćih organizacija za LGBT ljudska prava, kao i organizacijom Parade ponosa, tako da visok procenat tekstova pripada polju *politike* i *društva*.

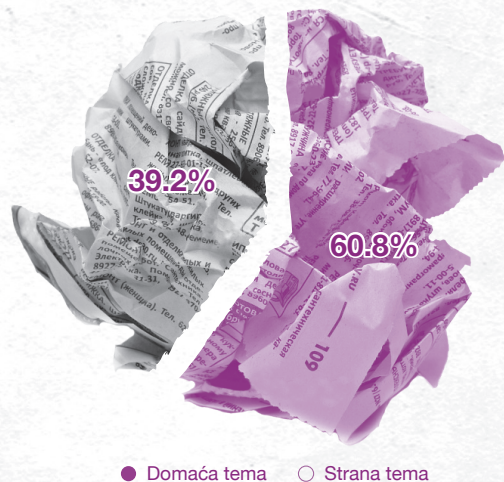
Tokom 2011. godine zabeležen je visok procenat potpisanih tekstova koji se bave LGBT problematikom - čak 89, 1%, dok je preuzetih tekstova ukupno 10,9%.

DA LI JE TEKST AUTORSKI ILI NE

Pored autorizacije teksta pratile su se i teme kojima se tekst bavi, odnosno da li su teme domaće ili strane. U odnosu na lokaciono poreklo novinski članci su domaći 60, 8 %, a strani 39,2 %.

TEMA TEKSTA

"U RALJAMA STATISTIKE"

PRIKAZ 1.

Analizom podataka utvrđena je statistički značajna povezanost između meseca kada je tekst objavljen i vrednosnog suda teksta, rubrike u kojoj je objavljen, autorizacije teksta i teme koju tekst obrađuje.

MESEC / VREDNOSNI SUD TEKSTA

	Vrednosni sud teksta			Ukupno
	Pozitivan	Neutralan	Negativan	
Januar	11	76	47	134
Februar	6	36	21	63
Mart	12	39	27	78
April	11	27	81	119
Maj	15	31	73	119
Jun	66	81	20	167
Jul	26	61	25	112
Avgust	41	191	34	266
Septembar	52	181	21	254
Oktobar	56	105	55	216
Novembar	49	53	58	160
Decembar	43	33	21	97
Ukupno	388	914	483	1785

MESEC / RUBRIKA U KOJOJ JE TEKST OBJAVLJEN

	Rubrika u kojoj je tekst objavljen					Ukupno
	Društvo	Kultura	Politika	Sport	Zabava	
Januar	59	6	24	0	45	134
Februar	22	3	12	0	26	63
Mart	45	3	5	0	25	78
April	115	0	0	0	4	119
Maj	83	0	0	0	36	119
Jun	55	20	67	4	21	167
Jul	41	8	41	5	17	112
Avgust	87	11	150	4	14	266
Septembar	97	7	144	1	5	254
Oktobar	99	21	93	0	3	216
Novembar	121	20	13	2	4	160
Decembar	40	22	31	0	4	97
Ukupno	864	121	580	16	204	1785

MESEC / DA LI JE TEKST AUTORSKI ILI NE

	Da li je tekst autorski ili ne		Ukupno
	Autorski	Preuzet	
Januar	121	13	134
Februar	61	2	63
Mart	71	7	78
April	76	43	119
Maj	78	41	119
Jun	155	12	167
Jul	109	3	112
Avgust	249	17	266
Septembar	229	25	254
Oktobar	203	13	216
Novembar	148	12	160
Decembar	91	6	97
Ukupno	1591	194	1785

MESEC / TEMA TEKSTA

	Tema teksta		Ukupno
	Domaća tema	Strana tema	
Januar	14	120	134
Februar	0	63	63
Mart	36	42	78
April	93	26	119
Maj	64	55	119
Jun	103	64	167
Jul	81	31	112
Avgust	231	35	266
Septembar	139	115	254
Oktobar	126	90	216
Novembar	119	41	160
Decembar	79	18	97
Ukupno	1085	700	1785

Ovako predstavljeni podaci ukazuju na prethodno utvrđeno pravilo da se izveštavanje o LGBT temama učestalije javljalo kako se Parada ponosa 2011. približavala. Kada je u pitanju vrednosni sud teksta, približavanje Parade ponosa uticalo je na takav način da se afirmativno izveštavanje o LGBT populaciji smanjivalo dok je neutralni i negativni ton rastao. U odnosu na rubrike u kojima se tekst pojavljivao izveštavanje o LGBT populaciji sa približavanjem Parade ponosa se uglavnom činilo u rubrikama rezervisanim za politiku i društvo, tekstovi su se bavili domaćim temama i bivali su autorizovani, odnosno potpisani.

PRIKAZ 2.

Značajne statističke povezanosti su utvrđene između vrednosnog suda teksta i rubrike u kojoj je tekst objavljen:

VREDNOSNI SUD TEKSTA / RUBRIKA U KOJOJ JE TEKST OBJAVLJEN

		Rubrika u kojoj je tekst objavljen					Ukupno
		Društvo	Kultura	Politika	Sport	Zabava	
Vrednosni sud teksta	Pozitivan	168	81	112	0	27	388
	Neutralan	380	36	379	15	104	914
	Negativan	316	4	89	1	73	483
Ukupno		864	121	580	16	204	1785

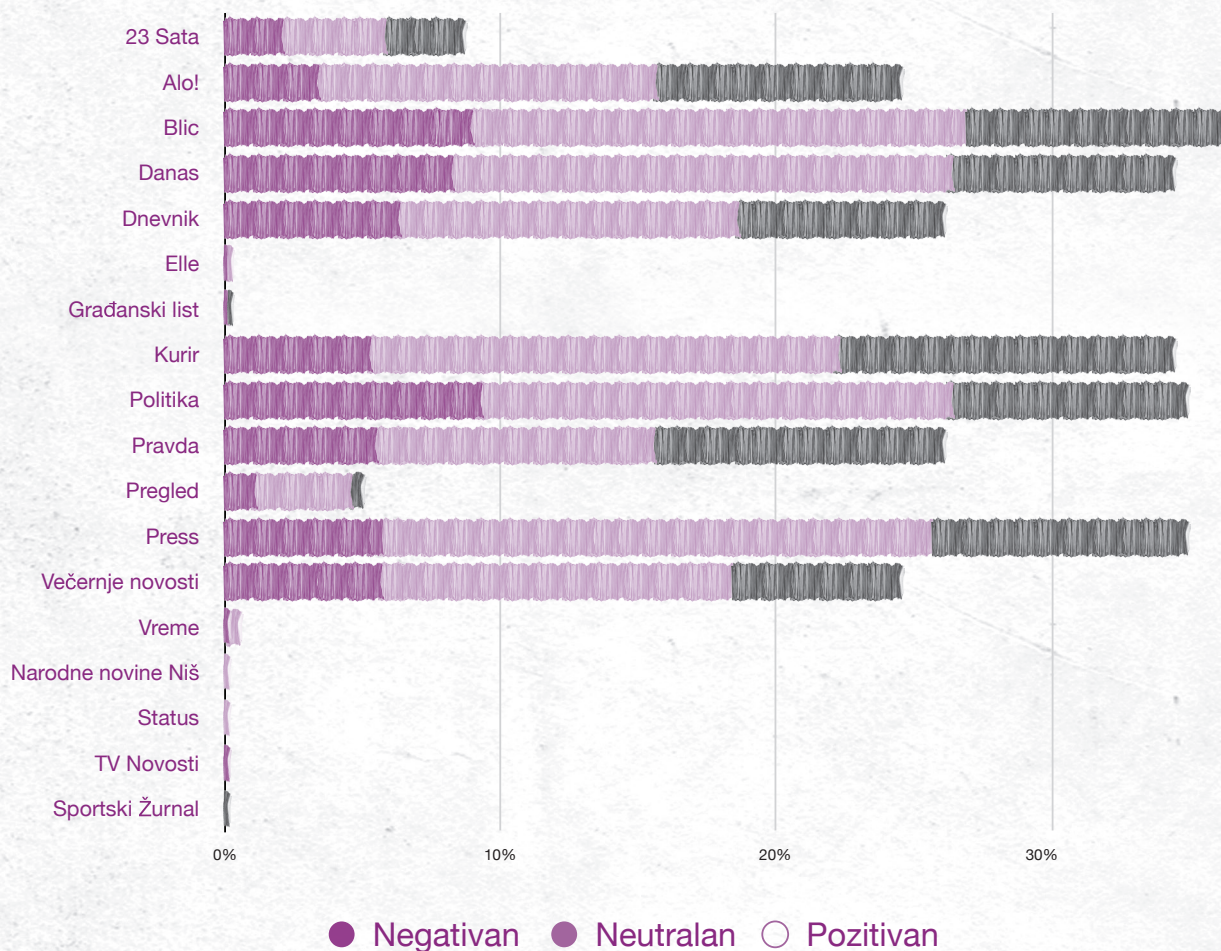
Naime, kada je tekst objavljen u rubrici koja govori o društvu ton teksta je uglavnom bio neutralan i negativan, dok kada se o LGBT pitanjima raspravljalo u političkim rubrikama ton teksta je pretežno bivao neutralan i pozitivan. Sa druge strane, izveštavanje o LGBT populaciji u kulturnim rubrikama je uglavnom bivalo pozitivno.

Takođe, u odnosu na novinsku kuću koja je tekst objavila i vrednosnog suda teksta dobila se statistička značajna razlika.

NOVINSKA KUĆA / VREDNOSNI SUD TEKSTA

	Vrednosni sud teksta			Ukupno
	Pozitivan	Neutralan	Negativan	
24 Sata	13	23	19	55
Alo!	22	76	56	154
Blic	55	112	61	228
Danas	52	114	50	216
Dnevnik	40	77	46	163
Elle	1	1	0	2
Građanski list	1	0	1	2
Kurir	32	106	65	203
Politika	58	108	53	219
Pravda	34	64	38	136
Pregled	7	22	2	31
Press	36	126	57	219
Večernje novosti	35	80	34	149
Vreme	1	3	0	4
Narodne novine Niš	0	1	0	1
Status	0	1	0	1
TV Novosti	1	0	0	1
Sportski Žurnal	0	0	1	1
Ukupno	388	914	483	1785

U odnosu na novinsku kuću koja je članak objavila i vrednosni kontekst u kome se spominje LGBT populacija, pojavile su se statističke razlike koje idu u korist onih novina koje su najčešće pisale o ovoj problematici. Naime, neutralni stav preovladava u gotovo svim novinama. U negativnom kontekstu su u najvećoj meri objavljivani tekstovi u *Kuriru* i *Pressu*. Sa druge strane, o LGBT populaciji u pozitivnom smislu su pisali *Danas*, *Blic* i *Politika*.

PRILOG 1: PRIMER DISKRIMINATORNOG NOVINSKOG ČLANKA

Press, 04.10.2011

Strana: 2

PORAZAutor: ĐOKO KESIĆ
komentar dana

Srbija jeste velika tajna, jer u drugim zemljama i zajednicama ne žive slične pojave. Ukupno istorijsko pamćenje ne seća se nacije koja je zbog nečijeg dupeta dovela u pitanje svoj nacionalni identitet. Srbi su to uradili u ovim događanjima oko Parade ponosa. Drugim rečima zapišavali su po svom nacionalnom identitetu, obeležavajući tako teritoriju marginalcima koji bi da sačuvaju lične sinekure od svojih mentora, ambasada i fondacija. Kakav poraz. Fascinira me saznanje da je otkazivanje gej parade stvorilo više tenzije u srpskom nacionu nego recimo poslednji naponi velikih sila da iz naše istorije proteraju i Lazara i Miloša, sva kosovska stradanja i nepravde pa još da u školske udžbenike umesto Kosova usele nauku o pederastiji kao obavezno štivo. Ako budemo sledili taj trag, u generacijama koje budu sazevale za pedeset godina više će biti homoseksualaca nego nas. Dakle, da pojednostavimo problem: ja jesam nastran i volim žene. Istina, one znatno manje vole mene, ali ja svoj problem nisam stavio na oglasnu tablu, nego sam se povukao u samoću i patim. U svojim emotivnim mukama sam baš usamljen, a razna gej udruženja traže da svi mi patimo sa njima, pa još da šetamo i javno se držimo za ruke. E, neće moći. Zbog čega bi njihova nastranost bila važnija od moje?

Na moju žalost, neću dobiti podršku od one kombi stranke SDU, koja je otkazivanje parade videla kao da je "vlast u Srbiji dokazala da je slabija od klerofašističkih grupa ...". "Žene u crnom" istim povodom saopštavaju da je "jasno da je reč o činjenici da su institucije države predale Beograd i Srbiju fašistima...". LDP je imao najoriginalniju i sveponižavajuću ideju. Njihov lider Jovanović reče da je bila dužnost predsednika Tadića i premijera Cvetkovića da se pojave na Paradi ponosa. Boris Tadić je imao druga posla. Zapravo, ne znam šta mu bi, i on je podržao zabranu dotičnog pederbala. A Cvetković nije imao vremena. Otišao čovek u beli svet da nas zadužuje. Javili su se još neki ugledni intelektualci, čak i jedno novinsko udruženje, plaću nad sudbinom "ugrožene seksualne manjine". Sve u redu. Nisam ja homofobičan, ali nisam ni za to da se neko ponosi svojim seksualnim opredeljenjem kojeg nema u Knjizi postanja niti da oni imaju bilo kakvu građansku prednost u odnosu na nas.

Ali imam ideju: da se odrekemo Adama i Eve. Promenimo civilizaciju od njenog začeca. Valjda bismo tu našli odgovor i na pitanje kako je Srbija došla u taj očaj gde je Parada ponosa jedino čime može da se ponosi. Izvinjavam se sportistima.

PRILOG 2: PRIMERI HOMOFOBIE U MEDIJSKOM TEKSTU

Alo!, 06.07.2011

Strana: 2

EDITA VOLI ŽENE

Autor: EKIPA ALO!

LEZBO-AFERA ŠEFICA PRIŠTINSKOG PREGOVARAČKOG TIMA NAKLONJENA ISTOM POLU

Šefovi srpskog i kosovskog pregovaračkog tima, Borko Stefanović i Edita Tahiri, izgleda da imaju bar jednu zajedničku osobinu - oboje vole žene! Naime, Kosovom bruji da je zamenica premijera te kvazidržave, navodno, naklonjena svom polu. Prema tvrdnjama dobro obaveštenog izvora "Alo!", u južnoj srpskoj pokrajini odavno se priča o sklonostima Tahirijeve.

Ona naravno nije deklarirana lezbijka, ali svi u njenom okruženju pričaju kakvog je seksualnog opredeljenja. Edita ima 55 godina i navodno se nije za žene juče opredelila, tako da se u političkim krugovima još odavno šuška da voli dame. Velika ljubav iz mladosti bila joj je, kako se priča, jedna danas ugledna Beograđanka s kojom je zajedno studirala u Engleskoj, pre skoro 30 godina, a s kojom se i danas povremeno viđa - prenosi naš sagovornik tračeve iz diplomatskih krugova u Prištini.

Iako su visoke političke funkcije uvek bile moćan afrodizijak za žene, Editi, tvrdi naš izvor, ni imenovanje za šefa pregovaračkog tima nije donelo mnogo sreće u ljubavi.

Ranije se pričalo da je u vezi s jednom devojkom koja je dosta mlađa od nje, a koja takođe radi za

vladu i često su zajedno putovale u Brisel. Navodno, nedavno su raskinule uz viku i suze, a da li su se pomirile i da li su trenutno zajedno, iskreno, ne znam - priča izvor "Alo!" iz bliskog okruženja Tahirijeve.

Naš sagovornik kaže i da se u Prištini priča da je Edita Tahiri po dolasku na vlast samoproklamovane države Kosovo uklonila i sve kompromitujuće fotografije koje je u mladosti pravila sa svojim prijateljicama. S tim stvarima je naročito postala oprezna otkako je zamenik premijera, a i šef tima za pregovore s Beogradom. Kosovo je vrlo konzervativna sredina i seks skandal osobe kojoj je poverena sudbina države bi sigurno naišao na ekstremne reakcije političkih protivnika, ali i običnih građana - kaže sagovornik našeg lista. "Alo!" je juče pokušao i u kabinetu Tahirijeve da proveriti ova saznanja, ali se na brojeve telefona koji su objavljeni na njenom sajtu niko nije javljao.

Antrfile:

Bila je dečak?!

Da li zbog muškobanjasnog izgleda i neuobičajeno dubokog glasa za jednu ženu, tek Kosovom se nedavno proneo glas i da je Edita Tahiri navodno rođena kao dečak. Ipak, naš izvor tvrdi da spekulacije o tome da se Tahirijeva podvrgla promeni pola nisu tačne!

PRILOG 3: PRIMER POZITIVNOG ANALITIČKOG TEKSTA

Danas, 24.08.2011

Strana: 9

ALIBI ZA NEČINJENJE

Autorka: BORKA PAVIĆEVIĆ

Već ima naslovnica koje kao identitet "Parade ponosa" donose fotografije krvavih ljudi, nasilje se tako ubeležava u "Paradu ponosa", ona je nužno nasilna. Gotovo da nema jasnijeg primera šta zapravo znači zamena teza. Jer, ako postoji mirna, ili nenasilna demonstracija stavova i opredeljenja, onda su to parade ponosa, svuda, pa i kod nas.

To što se svaka sredina očituje, ili se definiše, odnosom prema paradama ponosa, to je svakako svima jasno, otuda one jesu pitanje demokracije jednog društva, ili države. Koliko je većina oličena u institucijama države sposobna da štiti manjinu. Pa se onda kaže, recimo, i da je prepoznavanje novih država, bez prethodne zaštite manjina, jedan od ključnih razloga velikog stradanja ljudi "na ovim našim prostorima", smrti i izbeglištva, ili prognaništva. Ukratko, u javnom životu, ma šta to značilo, relativizacijom vrednosti, kako se kaže, i "istorijskim kompromisom", i jedni i drugi su u pravu, e da nije bilo mirovnjaka i antiratnih delatnosti, sigurno ni rata ne bi bilo, da nije insistiranja na ljudskim pravima, ne bi bilo ni desnice, e da nije "izdajnika", ne bi bilo ni "patriota", ili što jednom reče Dubravka Ugrešić: "Znam ko će na kraju biti odgovoran za rat, Filip David i ja." Da li možemo da kažemo da nikako nije trebalo da se organizuje Bir fest kada znamo sa čim

se sve suočava ovo društvo, koja je količina potencijalnog nasilja svuda oko nas, počevši od "napetosti na severu Kosova", "hapšenja haških optuženika", sve veće bede nezaposlenih ljudi, imamo li mi pametnija posla do da uz pivo pevamo i bančimo, ili se zabavljamo do zore. Naravno, ovakva pitanja se i dedukuju i indukuju, pa se onda može i reći šta će nam ta skupa kultura, "elitna", u vreme gladi, dok, istovremeno, ništa nije tako skupo za državni aparat, za birokratiju i administraciju, državnu i partijsku, a u bolnicama tandrču liftovi i nema osnovnog. Šta bi se sve u zdravstvu moglo poboljšati samo da se skрати vozni park političkih struktura, da se voze automobili domaće proizvodnje, kada je o patriotizmu reč.

Prekjuče je u ovim novinama pisalo, da se izrazim na sasvim starinski način, kako je drveće kestenja definitivno ugroženo ukoliko odmah ne počnemo da skupljamo lišće koje sa njih otpada, larve ili bakterije, iz otpalog lišća, namnožiće se do istrebljenja drvoreda kestena, uzdrmanih, u korenu, stalnim kopanjima po infrastrukturi neophodnoj za nove vlasnike i nov politički razmeštaj.

Ukratko, gotovo svaki građanin na pomenu bilo kakvog "konkretnog" pitanja koje je i poziv na akciju, ako se ima malo dostojanstva i integriteta, odgovara "ama pusti sudstvo, vidi ti šta

se u zdravstvu događa” i tako dalje i tako dalje. Ovakva stanovišta građana potiču od istog načina držanja i delanja institucija ovoga društva, a o ličnom primeru onih koji su im “na čelu” da ne govorimo. Tako će član URS zastupati u ovom času “Paradu ponosa”, a ista će organizacija podići veliki krst posred Kragujevca, ili neće, kroz sve institucije, počevši od vlade do parlamenta, zastupati stavove koje iznosi u saopštenju. S jedne strane, zastupaju se institucije, a s druge, one se nizom udara, partijskih, i narušavaju. Ili, kako se to misli da se ima politički legitimitet, ali i autoritet, ukoliko znamo, iz izjave Čedomira Čupića, da istovremeno sa novim tezama o smanjenju funkcija i prenošenja uprave i samouprave na mesne zajednice, postoji i sukob interesa u kumuliranju funkcija.

Što govorila Mira Trailović, kako se to može imati primedba na sopstvenu pozorišnu kuću, ukoliko se u njoj radi. Pa, popravite tu predstavu, ljudi, zato ste tu. Najbolje bi bilo da stanovnici, ili građani, omoguće “Paradu ponosa”, onemoguće nasilje na Bir festu, kupe liftove za bolnice, a i repromaterijal, i sakupe lišće ispod kestenova, ako hoće još jednom da vide žive svoju decu i prijatelje, kao i bele cvetove kestena u proleće.

Da ne tupim, što reče jedan od mojih čitalaca, gadno je to “degažiranje” odgovornosti sa jednih na druge, suviše je velika ta kamarila svih aparata institucija za tako malo odgovornosti, bedno je to računanje i sticanje poena, izbor-nih, kako je već ko sračunao sa kompaserijom

raznih stručnjaka i stručnjakinja, oko svakog problema koji se tiče jedne ljudske zajednice u celini, pa i države. Jednom smo imali vojsku, a i sveštenstvo, dugo gajene i plaćene, da zaštite građane i da stanu na put nasilju, nismo to dočekali, sve je bilo obrnuto, Vojska je izdala Ustav, a mrtvi su tražili sveštenike da ih oplaču.

Biće da svako nasilje nastaje ukoliko su institucije nemoćne, ukoliko se inauguriše princip ko je jači, i ko će koga sačekati na mostu, ili na ćupriji, tako je nemoćno i ubogo to spočitavanje jednih drugima, baš kao da se vlada sve samim ludacima, za čije se glasove ulazi ne u kampanju, već u arenu. Bez obzira šta se do sada, ili do tada, do izbora, činilo. A narodna je “Pusti ti njega šta govori, gledaj šta čini”. “Parada ponosa” niti je nasilna, niti je predmet predizborne kampanje, ona je čin koji definiše odnose manjine i većine zastupljene u institucijama države, ona nije bojno polje na kome će pobediti jači, bitka je negde drugo.

- Angus, I. (1988). "Media Beyond Representation". In Ian H. Angus and Sut Jhally (eds.) *Cultural Politics in Contemporary America*, New York: Routledge.
- Blagojević, J. (2005). "Feminističke politike: od politike identiteta do politike razlike" u: *Žene i politički uticaj* (prir. Ignjatović, T.), Beograd: Glas razlike, grupa za promociju ženskih političkih prava.
- Bolčić, S. (1994). "O svakodnevnici razorenog društva Srbije početkom devedesetih iz sociološke perspektive" u: *Kulture u tranziciji* (prir. Prošić, M.), Beograd: Plato.
- Cetinić, G. (2010). "Realnosti medijskog ambijenta Srbije". *MC Newsletter*, 09.04.2010.
URL <http://www.mc.rs/code/navigate.aspx?Id=1883>
- Debord, G. (2002). *Društvo spektakla*. Beograd: Aleksa Golijanin.
- Hall, S. (1980). "Encoding/Decoding". In *Culture, Media, Language*. London: Hutchison.
- Hall, S. (1997a). "Introduction". In *Representation: Cultural Representation and Signifying Practices*. London: SAGE and Open University.46
- Kelner, D. (2004). *Medijska kultura*. Beograd: Clio.
- Marić, J. (2004). "Mediji u Srbiji". U *Mediji u tranziciji: jednaka početna pozicija?*, AIM Dossiers.
URL <http://www.aimpress.ch/dyn/dos/archive/data/2004/40430-doss-01-06.htm>
- Milivojević, S. (2001). "Javnost i ideološki mediji". *Reč: časopis za književnost i kulturu, i društvena pitanja*, broj 64/10.
- Milivojević, S. (2008). "Kritička tradicija u istraživanju medija: kulturne studije". *CM: Časopis za upravljanje komunikacijom*, broj 8, godina III.
- Milivojević, S. (2004). "Žene i mediji: strategije isključivanja" *Genero*, broj 3.47

- Milivojević, S. (2005). "Television across Europe: Regulation, Policy, Independence – Serbia". In *Television across Europe: Regulation, Policy, Independence*, vol. 3, Monitoring Reports. Open Society Institute. pp. 1315-1383. URL = http://www.soros.org/initiatives/media/articles/publications/publications/eurotv_20051011/volthree_20051011.pdf
- Milivojević, Z. (2006). *Civilno društvo Srbije*. Beograd: Argument.
- Sudar, V. (2005). "Ekonomska nezavisnost medija: Globalni trendovi u balkanskoj krčmi". U *Dosije u medijima*, broj 16, NUNS. URL <http://www.nuns.rs/dosije/16/21.jsp>
- Van Zoonen, L. (2001). "A New Paradigm". In Denis McQuail, ed. *McQuail's Reader in Mass Communication Theory*. London: SAGE Publications.
- Valić Nedeljković D. (2011). "Rod i mediji" u: *Uvod u rodne teorije* (prir. Milojević, I. i Markov, V.), Novi Sad: ACIMSI and Mediterranean Publishing.
- Veljanovski, R. (2008). "Privatizacija lokalnih medija u Srbiji – zablude i šanse". *CM: Časopis za upravljanje komunikacijom*, broj 6, godina III.
- Višnjić, J., Lončarević, K. (2011). *Politike reprezentacije LGBTTIQ populacije u medijima Srbije*. Beograd: Labris, grupa za promociju ženskih lezbejskih prava.
- Višnjić, J., Miroslavljević, M. (2008). "Problem reprezentacije roda u medijima" u: *Neko je rekao feminizam?* (prir. Zaharijević, A.), Beograd: Rekonstrukcija ženski fond, Žene u Crnom, Centar za ženske studije.

UVOD	3
SLIKA LGBT POPULACIJE U ŠTAMPANIM MEDIJIMA U SRBIJI 2011. GODINE	5
MONITORING ŠTAMPANIH MEDIJA 2011. GODINE	9
"U RALJAMA STATISTIKE"	13
PRILOZI	
Prilog 1: Primer diskriminatornog novinskog članka	19
Prilog 2: Primeri homofobije u medijskom tekstu	20
Prilog 3: Primer pozitivnog analitičkog teksta	21
LITERATURA	23

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

